

Til Miljødirektoratet

30. april 2020

Innspill til Klimakur 2030

Norsk Friluftsliv viser til brev av 03.02.2020 angående høring av Klimakur 2030 (deres ref. 2019/4263), og ønsker i den anledning å komme med innspill.

Norsk Friluftsliv representerer de 17 største frivillige friluftslivsorganisasjonene i Norge med til sammen rundt 950.000 medlemskap og rundt 5.000 lokale lag og foreninger. En av hovedoppgavene for Norsk Friluftsliv er å ivareta allemannsretten og det enkle og naturvennlige friluftslivets vilkår i Norge.

Friluftsliv er Norges desidert største fritidsaktivitet og er en svært viktig del av norsk kultur. Mulighetene for et rikt og variert friluftsliv er svært viktig for det norske folks livskvalitet og helse. Norsk Friluftsliv er derfor opptatt av alt som påvirker friluftslivets vilkår, her under bevaring av naturen som en grunnleggende forutsetning for friluftslivet. Klimakur 2030 tar opp en rekke temaer og problemstillinger som berører friluftslivet, enten direkte eller indirekte. Men grunnleggende sett handler det om hele vårt livsgrunnlag og måten vi lever på. Klimakur 2030 er derfor en rapport som vil få stor betydning og relevans i tiden fremover.

Hovedbetraktninger

- Norsk Friluftsliv mener Klimakur 2030 i langt større grad må se klimautfordringene og tapet av biologisk mangfold i sammenheng. Det er ikke mulig å løse klimautfordringene uten samtidig å finne løsninger for mindre tap av natur og biologisk mangfold, ja aller helst gjenvinne og tilbakeføre mer natur. Klimatiltak som innebærer ødeleggelse av mer natur, innføring og bruk av fremmede arter mv kan skape større problemer enn de løser.
- Norsk Friluftsliv understreker viktigheten av å få på plass en overordnet klima- og naturplan som ser utfordringene i sammenheng, og sikrer at man velger de beste tiltakene både for klima og bevaring av biologisk mangfold. Ivaretagelse av økosystemer bør her løftes frem som den mest effektive og billigste løsningen for å lagre og øke opptaket av karbon. Samtidig er det nødvendig å stanse naturødeleggelser som fører til utslipp av

klimagasser.

- Frivilligheten er en viktig ressurs for å få til gode løsninger for framtiden. Frivilligheten påvirker politikk og holdninger i samfunnet, utvikler nye løsninger innenfor alle samfunnsområder og er den raskeste aktøren til å tilpasse seg nye rammebetingelser. Utvikling av et mer klimavennlig samfunn krever store omstillinger som ikke vil være mulig å gjennomføre uten samarbeid med, og med bred støtte fra frivilligheten i Norge.
- Friluftslivet har mye å bidra med i den omstillingen som vil være nødvendig for å klimamål innen 2030. Mye av vår forbrukskultur er knyttet til vår fritid og fritidsaktiviteter. Friluftsliv kan gjennomføres svært miljøvennlig, og erstatte mye annen miljøfiendtlig ferie- og fritidsaktivitet. Friluftslivsorganisasjonenes satsing på kortreiste turer, mindre fokus på utstyr, delingsøkonomi, gratis eller svært rimelig lån av alt fra utstyr til båter og hytter mv, er prinsipper som har relevans på mange områder. Videre er prinsippet i allemannsretten om «sporløs ferdsel» en verdi og holdning som må brukes på alle samfunnsområder for å lykkes med å nå våre klimamål. DNT Ung har som eksempel utarbeidet syv klimavettregler for sine medlemmer: #1 Reis mindre, opplev mer, #2 Sats på opplevelser, ikke utstyr, #3 Fiks alt, alltid, #4 Spis grønt, #5 Samkjøring er bra kjøring, #6 Vær rustet mot uventet søppel, #7 Vis vei, vær et klimaforbilde. Disse reglene følges av gode forklaringer for hvordan reglene kan leves ut i praksis. Tilsvarende tiltak gjøres i mange organisasjoner, og er en viktig del av arbeidet med å skape holdninger og grunnlag i samfunnet for å kunne gjennomføre nødvendige endringer i årene fremover.
- Tilgang til ren energi er en viktig nøkkel for å nå våre klimamål. Mange produksjonsløsninger for energi uten utslipp av klimagasser kan innebære store negative konsekvenser på andre områder, som for naturmangfoldet. Vi etterlyser derfor en langt større satsing på energisparing og effektivisering, og at potensialet ved dette hentes ut for andre tiltak, som innebærer naturødeleggelser, gjennomføres.
- Det mest fornuftige er å samordne en helhetlig klima- og naturplan som inneholder oversikt over tiltak og løsninger som er bra både for naturmangfold og klima. En slik plan må utarbeides på tvers av departementene slik at eierskap og legitimitet sikrer at politiske beslutninger ser naturmangfold, arealforvaltning, klimatiltak, spare- og energieffektiviseringstiltak og behovet for ny energiproduksjon i sammenheng. Det er ikke tilfellet i dag, hvor det lages stortingsmeldinger og handlingsplaner som ikke ser helheten og sammenhengene i utfordringene vi står ovenfor.

- Norsk Friluftsliv er tilhenger av satsing på teknologisk utvikling innenfor klimaløsninger, men selv grønn teknologi kan ha store bivirkninger og er ikke kostnadsfri. Svært mange av utslippskuttene i Klimakur 2030 forutsetter at vi går over til et lavutslippssamfunn, men uten å koble hvilke konsekvenser dette vil få for norsk natur, andre goder vi høster av naturen, evnen naturen vil få til å ta opp drivhusgasser og andre naturgoder.
- Klimakur 2030 mangler vurderinger av det enorme behovet for metall- og mineralressurser som må utvinnes før man kan ta i bruk ny grønn teknologi, som vindkraft og elektrifisering av transportsektoren. Dette er ikke-fornybare-ressurser som allerede er svært begrenset i verdenssammenheng, og hvor utvinningen flere steder går på bekostning av natur, sosiale og miljømessige forhold.
- I sine referansebaner forutsetter Klimakur 2030 stadig økt vekst. Økonomisk vekst i form av økt forbruk har bidratt til velferd for mange, men har også vært en viktig driver for de klimaproblemene vi nå står overfor. Vi etterspør bedre analyser og kunnskapsgrunnlag av klimaeffekten ved å fortsette med en vekst-kultur som bare skal bremses litt i forhold til hva den har vært de siste 15-20 årene. Mye tyder på at vi har et behov for å revitalisere betydningen av velferd og gode liv, og samtidig være åpne for at lavere vekst og mindre forbruk kan være berikende for våre liv, og ikke begrensende. Dette vil være bra for naturen, friluftslivet og mennesket.

Sterkere kobling mellom klima og natur

Forskningsinstitusjonen NINA har nylig lansert en rapport som oppsummerer eksisterende kunnskap om karbonlagring i norske økosystemer. NINA påpeker at svært mange av utslippskuttene som kartlegges i Klimakur 2030 forutsetter at vi går over til et lavutslippssamfunn, men uten å avklare hvilke konsekvenser de tekniske inngrepene vil få for norske økosystemer og den evnen de har til å ta opp drivhusgasser og andre naturgoder (Kyrkjeeide, Bartlett, Rusch, Sandvik & Nordèn, 2020). Rapporten til NINA underbygger store og tungtveiende rapporter om vår tids største utfordringer: (1) menneskeskapte klimaendringer og (2) tap av naturmangfold, jf. Klimapanelets spesialrapport om klimaendringer og landarealer¹ og Det internasjonale naturpanelets rapport om naturmangfold og økosystemtjenester (IPBES)². På samme måte som Klimapanelet understreker behovet for å stabilisere klimaet, understreker

---

¹ <https://www.ipcc.ch/srccl/>

² https://ipbes.net/sites/default/files/inline/files/ipbes_global_assessment_report_summary_for_policymakers.pdf

Naturpanelet behovet for å stanse tap av biologisk mangfold og nedgangen i økosystemtjenester. Klimakur 2030 svarer dermed bare på klimapanelets arbeid om å redusere utslipp av klimagasser, men overser hovedbudskapet til FN's naturpanel om at tiltak mot klimaendringer også må sørge for at naturen forvaltes på en bærekraftig måte. Det er ikke mulig å redde klimaet uten også å redde naturen.

Klimatiltak med negative konsekvenser for natur og miljø

a) Elektrifisering av transportsektoren

Klimakur 2030 trekker frem et stort potensial for å redusere klimagassutslipp innenfor transportsektoren, og foreslåtte tiltak er hovedsakelig basert på å erstatte fossile transportmidler med elektriske. Basert på Norges vassdrag og energidirektorats (NVE) anslag om strømmeterspørsel, produksjon og forbruk frem mot 2030, vil gjennomføring av alle tiltakene i Klimakur 2030 øke strømforbruket i Norge med 5,8 TWh, til 159 TWh i 2030³.

Elektrifiseringen baserer seg på store investeringer i prosjekter som kan medføre nedbygging av store landområder og store irreversible inngrep i natur og økosystemer, i form av arealkrevende energiproduksjon, infrastruktur, ladestasjoner, trafostasjoner, utvidelser av veinett og kraftledninger. Foruten tap av biologisk mangfold vil dette kunne føre til ødeleggelser av naturlige karbonlager og utslipp av klimagasser. Foreløpig mangler vi gode karbonregnskap for slike energiutbygginger. NVE anslår en betydelig økt strømproduksjon frem mot 2030, hovedsakelig på grunn av mer vindkraft. Selv med et kraftoverskudd i 2030, baserer Norge den grønne veksten hovedsakelig på svært arealkrevende energiproduksjon, før man har hentet ut potensialet i langt mer miljøvennlige spare- og energieffektiviseringstiltak.

b) Utvinning av begrensede metall- og mineralressurser

Norsk Friluftsliv mener overgangen til el-motorer og batterier fri for sjeldne mineraler og jordarter er avgjørende. Men veien frem til denne teknologiske utviklingen er lang. Vi er derfor kritiske til at Klimakur 2030 ikke retter større oppmerksomhet mot det enorme totalbehovet for metall- og mineralressurser som faktisk må utvinnes før man kan ta i bruk ny grønn teknologi frem mot 2030, som vindkraft og elektrifisering av transportsektoren, og ikke minst de enorme negative konsekvensene utvinningen påfører både natur, miljø og mennesker.

---

³ <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m1625/m1625.pdf>

Et eksempel: Ifølge en britisk ekspertgruppe vil elektrifiseringen av Storbritannias bilpark kreve over 207.000 tonn kobolt, 264.000 tonn litiumkarbonat, 7.200 tonn neodym og dysprosium og 2,3 millioner tonn kobber. Dette tilsvarer hele verdens produksjon av neodym, to ganger verdens produksjon av kobolt, tre fjerdedeler av verdens produksjon av litium og minst halvparten av verdens produksjon av kobber - i løpet av 2018⁴. Elbilene varer heller ikke i 30 år, de trenger nye batterier, og ikke alle mineralene blir resirkulert. Dessuten tar ikke utregningen høyde for det samme materialbehovet innenfor både elektronikk, solcelle-paneler, vindturbiner og annen industri. Skal resten av verden gjøre det samme, innebærer dette et mineralforbruk som i praksis ikke er mulig å gjennomføre.

Når en stor del av kartlagte tiltak forutsetter utvinning av enorme mengder mineralressurser, er det mangelfullt at rapporten ikke adresserer denne problematikken ytterligere.

c) Bruk av biodrivstoff

Et annet tiltak for å redusere CO₂-utslipp fra transportsektoren er å inkludere 10 % biodrivstoff i dagens fossilbaserte drivstoff. Disse prosentene skal dekkes av såkalt avansert biodrivstoff, noe som vil si at kildene til biodrivstoffet enten skal komme fra avfall eller fra annen biomasse, blant annet fra skogbruksavfall. NINA påpeker at bruk av slik biodrivstoff kan ha store effekter på karbonlagrene og næringsstoffene i skog. NINA viser til at man behøver detaljert kunnskap om karbonlagringseffekten av endret skogbrukspraksis med formål om biodrivstoff (Kyrkjeeide et al, 2020). Det er derfor problematisk at bruk av skogsprodukter i biodrivstoff ukritisk sees på som en karbonnøytral energikilde, mens forskning viser at denne praksisen kan øke utslippene, i hvert fall på kort sikt.

d) Klimatiltak innenfor jord- og skogbrukssektoren

Klimakur 2030 foreslår tiltak innenfor sektoren skog og annen arealbruk (del B av rapporten) som er i tråd med anbefalingene fra FNs klimapanel, og inkluderer tre hovedtiltak: økt tetthet av treplanting, gjødsling av skog og utvidet skogsareal. NINA påpeker at dette kan få konsekvenser for karbonbeholdningen i berørte økosystemer. Høy usikkerhet knyttet til effekter av tiltakene gjør at det anbefales å innhente mer kunnskap som grunnlag for beslutninger om tiltak. I tillegg

---

⁴ <https://www.nhm.ac.uk/press-office/press-releases/leading-scientists-set-out-resource-challenge-of-meeting-net-zero.html>

inkluderer rapporteringen av tiltak for utslippsreduksjon innenfor sektoren skog og annen arealbruk bare det som er relevant for landbrukssektoren, for eksempel skog som driftes, og skog som blir gjort om til landbruksland. Dette er problematisk ettersom menneskelige inngrep i naturens karbonlagre, f.eks. ved bygging av infrastruktur, urbanisering eller restaurering av naturområder, ikke blir tatt med i beregningen hvis det skjer utenfor landbrukssektoren. For å oppsummere de mulige konsekvensene innenfor skogbrukssektoren referer vi til rapporten fra NINA (Kyrkjeide et al, 2020, s. 32-33);

*Tett planting av trær fører til mindre bakkevegetasjon, som bidrar til opptak og lagring av karbon. Tett beplantning går også hardt utover biologisk mangfold. Klimaendringene vil dessuten gi flere skadedyr og soppangrep og hyppigere stormer, og skadeomfanget øker i skog hvor trærne står tett. I Sverige er det foreslått å øke mangfold i skog, og det frarådes blant annet monokulturer med høy tetthet av trær, som rasktvoksende sitkagran (*Picea sitchensis*).*

Gjødsling av skog kan også påvirke miljøet negativt gjennom økt forurensing og eutrofiering, lavere mangfold av sopp og planter, endring i mikrobiell biota og endring i nivået av karbonutslipp. Nitrogentilførsel øker utslippene av N₂O, som gir 300 ganger så høy drivhuseffekt som CO₂, og er stikk i strid med forpliktelser rettet mot reduksjon av NO_x-gasser. Effekten på naturmangfold vil være størst i miljøer tilpasset næringsfattige forhold, og potensialet for lekkasje av gjødsel til slike naturtyper bør utredes grundig. Videre kan nitrogen redusere motstandsdyktigheten av trær mot tørke og sykdomsutbrudd.

Skogplanting kan ha negative effekter på biologisk mangfold, særlig dersom semi-naturlige naturtyper blir berørt. Dette er viktige områder for bevaring av konkurransevake planter som krever åpne habitater, og dyrene som lever av og på disse. Som følge av gjengroing er dette naturtyper som allerede er i sterk tilbakegang, men hvor potensialet for karbonfangst allerede er høyt.

e) Tydelige krav til beslutningstakere

Klimakur 2030 påpeker at endringer i plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter og statlige planretningslinjer, virkemidlene som styrer arealbruken innenfor landbruket og veiledninger tilknyttet konsesjonsbehandling etter energiloven, kan gi tydeligere signaler til beslutningstakere om hvordan karbonrike arealer som skog og myr bør hensyntas i ulike prosesser. Norsk Friluftsliv er helt enig, men mener nåværende lovverk langt på vei må styrkes og revideres med formål om et langt bredere natursyn, slik at vi får bukt med dagens kortsiktige naturforvaltning.

Regjeringen og Stortinget svekker til stadighet lovverk og forskrifter, med begrunnelse om å styrke kommunenes selvstyre gjennom forenkling og mindre byråkrati. Lokalt handlingsrom høres i seg selv demokratisk og hensiktsmessig ut. Problemet er bare at kommuner i alt for liten

grad ivaretar klimahensyn, vern av landskap og kulturmiljøer (EVAPLAN 2008). En utredning fra Telemarkforskning påpeker en generell trend hvor små kommuner (under 3000 innbyggere) har begrenset kapasitet og kompetanse for å ivareta viktige områder som samfunnsplanlegging, arealplanlegging, byggesaksforvaltning, miljøvern og næringsutvikling⁵.

Desto mer bekymringsverdig er det at manglende ivaretagelse av nasjonale interesser i kommunene, i mindre grad overprøves av fylkesmannens innsigelsesordning. Riksrevisjonens undersøkelse av behandling av innsigelser i plansaker påpeker at bruken av innsigelser for å ivareta nasjonale og viktige regionale interesser i plansaker er strammet inn, og det legges mer vekt på lokal handlefrihet i kommunal arealplanlegging. Dette mener Riksrevisjonen kan føre til at de nasjonale målene som innsigelsesordningen skal ivareta, ikke blir fulgt opp godt nok⁶. Regjeringen har i disse dager foreslått en endring i PBL som vil medføre ytterligere innstramming i innsigelsesordningen⁷.

I flere arealsaker ser man allerede en tilbakeholden fylkesmann, som fremmer færre innsigelser eller hvor man i større grad enn tidligere legger vekt på det kommunale selvstyret. I mange slike saker veier kommunens ønsker om utbygging ofte tyngre enn verdien av intakt natur og økosystemer av nasjonal viktighet. På grunn av sumeffektene for natur denne praksisen har, må regelverket endres.

Behov for en klima- og naturkur

Norsk Friluftsliv støtter konklusjonen i rapporten til NINA; *det bør utredes en «klima- og naturkur», hvor tiltak for klimatilpasning og bevaring av biologisk mangfold og økosystemtjenester ses i sammenheng, gir synergier og forsterker hverandre*, (Kyrkjeide et al., 2020). En klima- og naturkur bør iverksette handlingsplaner for naturmangfold, opprettholde og restaurere et mangfold av økosystemer i god økologisk tilstand, og dermed følge opp funn og anbefalinger fra naturpanelet og de nye globale målene som skal vedtas av konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) i 2021. Synergiene er også utelukkende positive i klimasammenheng; Ivaretagelse, restaurering av økosystemer, og

---

⁵ https://www.regjeringen.no/contentassets/cc6fa29f7d0244059d62a98a4fdc5dfd/rapport_sma-kommuner_kmd_telemarksforskning-992102-11000322.pdf

⁶ <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2018-2019/undersokelse-av-behandling-av-innsigelser-i-plansaker/>

⁷ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---forslag-til-endringer-i-plan--og-bygningsloven-og-lov-om-eigedomsregistrering-regional-plan-dispensasjon-mv/id2686028/>

stanse videre naturødeleggelser, er den mest effektive og billigste løsningen for å lagre og øke opptaket av karbon. I tillegg ivaretar man økosystemers uvurderlige flomdempende evne.

Klimaeffekt med mindre forbruk

I sine modeller for utslippsreduksjoner forutsetter Klimakur 2030 behovet for atferd- og livsstilsendringer, gjennom at forbrukere og produsenter er villig til å etterspørre og tilby andre løsninger enn i dag. Gjennomføring av tiltakene forutsetter betydelig innsats, ikke bare fra staten, men også fra kommuner, privatpersoner og næringsliv. Klimakur 2030 svarer imidlertid ikke på konklusjonene til rapporten fra FNs naturpanel; befolkningsvekst og konsum som den egentlige driveren bak både arealtap, klimaendringer, forurensing og overforbruk av naturens ressurser. Rapporten er krystallklar på hva som skal til for å løse krisen: Med mindre vi styrer vekk fra paradigmet om økt forbruk, vil vi ikke engang klare å justere kursen.

Med vennlig hilsen

Lasse Heimdal
generalsekretær

Peter Øygard Oma
Friluftsfaglig rådgiver